

OYUN ARKADAŞIM OLUR MUSUN?

DOĞAYLA İÇ İÇE ETKİNLİKLER,
OYUNLAR, ATÖLYELER

SEMRA AYDIN
ÇİZER: K.TUBA GÖRÜNGEÇ

Mevsimplere
Özgü Eğlenceli
60 Etkinlik

OYUN ARKADAŞIM OLUR MUSUN?

DOĞAYLA İÇ İÇE ETKİNLİKLER,
OYUNLAR, ATÖLYELER

SEMRA AYDIN

ÇİZEN: K.TUBA GÖRÜNGEÇ

DOĞA BİZE NE SÖYLÜYOR?

Eviniz kirlenebilir, kokabilir hatta her gün onlarca çamaşır yıkamak zorunda kalabilirsiniz. Ama emin olun ki çocuklarınızla birlikte yapacağınız her keşif, lavabonun içinde yıkayacağınız onlarca bulaşıktan daha fazla ısıtacaktır sizi. Mutfak önlüğünüzün bir süper kahraman pelerini olmadığını size kim söyledi ki?

“Anne! Karıncalar buldukları yiyecekleri neden hemen oracıkta yemezler de yuvalarına götürürler? Aç değiller mi?”

Bir soruyla başladı her şey. Bir an yanıt veremedim. Oysaki biyoloji bilgim, öğretmenlik becerim bunu açıklamaya yeterdi. Ama karşımdaki çocuk sadece beş yaşındaydı ve sorduğu soru, onun dünyasında keşfedilmeyi bekleyen onlarca sorudan yalnızca biriydi. Ardından her gün yeni sorular geldi: **“Gökyüzü neden mavi? Ağaçların kabukları neden farklı? Çiçekler neden başka başka kokar? Ayılar neden kışın uyur? Uzaktan mavi görünen deniz aslında neden renksizdir?”**

Sorularına birlikte yanıt ararken yeni bir şey keşfettik. Bulduğumuz her yanıt bizi başka sorulara, başka maceralara ve yeni dünyalara sürüklüyordu. Bazen dışarı çıkmamız gerekiyordu, bazen de evi küçük bir bahçeye çeviriyor bir güzel kirleniyorduk. Solucan izliyor, ipek böceği büyütüyorduk. Ama hiçbirinden korkmuyorduk, çünkü doğayı gözlemleyerek, doğadan korkmayıp onunla oynayarak bütün sorularına yanıt bulabiliyorduk.

Her çocuğun dünyası farklıdır. Kiminin küçük bilgisayarları, betondan evleri vardır ama bahçeleri ve çayırları yoktur. Kiminin evinde internet yoktur hatta nadiren elektrik bulunur ama böcekleri, ağaçları, çamurdan oyuncakları ve deniz kabukları vardır. Bazı çocukların gün içinde her saati doldurdıkları atölyeleri ve bilişim çalışmaları varken bazı çocukların ise gezebilecekleri, gözlem ya-

pabilecekleri, işe yarar malzeme toplayabilecekleri alanları vardır. Dünyaları ne kadar farklı olursa olsun, her çocuğun ortak olan en temel özelliği hayal gücü ve meraklarının sonsuz olmasıdır. Uçan bir kuş, bu kuştan düşen bir tüy, bir ağaç kabuğu hatta bir taş saatlerce düşünmesine, sorgulamasına ve hayaller kurmasına aracı olur. Onlar için doğa, asla bitmeyecek ve yorulmayan oyuncaklar üreten bir oyun arkadaşı olabilir.

Bu kitapta çocuklarımızın doğayı gözlemleyerek edinebilecekleri farkındalık, beceri ve duygusal zenginlikleri için hazırlanmış, yaşadığımız coğrafyaya ve takvime uygun, evde ve doğada yapılabilecek birçok etkinlik ile ailece oynayabileceğiniz oyunları bulacaksınız. Kollarınızı sıvayarak farklı tarifler uygulayacak, kendinize ve doğaya küçük iyilikler yapacaksınız.

Her ay birbirinden farklı;

- * Bir oyun,
- * Bir iyilik,
- * Bir tarif,
- * Bir gözlem,
- * Bir fikir bulacaksınız.

Bu sırada kimi zaman kendi çocukluğunuzu hatırlayacak, anılarınızı anımsayacak ve çocuklarınıza anlatacak, onlarca hikâyenizin olduğunu fark edeceksiniz. Onlara, bitki ve ağaç tohumlarını yeşertip büyütmeyi öğretecek, doğayla bağ kurmalarına yardımcı olacaksınız. Çünkü, bitki yeşertmeyi öğrenen insan, iyi ve güzel düşüncelerin de tohumlarını yeşertmeyi öğrenir.

Define bulmak kolay iştir, yeter ki doğru haritayı kullanın.

Dünyanın içinde bulunduğu sıkıntıların yükünü çocuklarınızın omzuna yüklemeyen önce onların bahçeye çıkmasına, ormanda yürümesine, hayvanlara dokunmasına ve çocukça oynamasına izin verin. Çünkü arka bahçesindeki kiraz ağacını tanımayan çocuk, Amazon Ormanları'nın yok olmasını neden dert etsin ki?

Küçük bir doğasever yetiştirmek için önerilerimiz şu şekilde:

- ✎ Olması gereken, çocuklarımızı keşif yapmaları ve doğayı gözlemleyebilmeleri için ormana götürmektir. Ancak, bu mümkün olmadığında ormanı eve getirebilirsiniz. Çocuklara ormanla ilgili mümkün olduğu kadar fazla şey bulup getirmeleri gerektiğini söyleyin. Bunun için küçük bir yürüyüş ya da hafta sonu gezisi planlayabilirsiniz. Getirilen her şeyi büyük plastik bir kutuya veya küvete koyun. Keşif sırasında minik hayvan dostlarımızla karşılaşabilir ya da çamurlara bulanabilirsiniz. Buna hazırlıklı olun. Yapacağınız birçok gözlem, toplayacağınız birçok veri için eşsiz bir ortam olabilir. Dakikalarca sohbet edebilir; bu bölgenin kurak mı, yağışlı mı olduğundan oranın ekolojik çeşitliliğine kadar her türlü bilgiyi toplayabilirsiniz.
- ✎ Çiçekler ve çayırlar oldukça zengin alanlardır. Üzerlerindeki böcek çeşitliliği, tozlaşma ve farklı bitki türleri hakkında konuşabilirsiniz. Arıları ve kelebekleri izleyebilir, sonrasında eline yumuşacık bir fırça verip çiçekler arasında çapraz tozlaşma yapmasını sağlayabilirsiniz.
- ✎ Deniz kabuğu toplayın. Denizden yosunlar, taşlar, kabuklu canlılar toplayarak sınıflandırın. Büyüteçle inceleyin, gözlemlerinizi günlük tutup saklayın. Deniz suyundan biraz alıp eve getirin, buharlaştırıp tuzluluk hakkında konuşun. Yapay bir tuz göleti oluşturun. Kirlenin ve buna itiraz etmeyin.
- ✎ Mümkün olduğu kadar ekim alanlarını ziyaret edin. Tohumdan mahsule kadar olan süreci çocuğunuzla izleyin ve notlar alın. Organik gübre ve sağlıklı tarım hakkında kendince çözümler bulması için onu yönlendirin. (İleriki bölümlerde evde kompost yapmayı deneyeceğiz.)
- ✎ Göletleri inceleyin, suyun nasıl alçalıp yükseldiğini gözlemleyin, tartışın. Gördüklerinizin resmini çizin. En kötü resim henüz yapılmamış olandır, unutmayın.
- ✎ Terk edilmiş karınca yuvalarında bitki yetiştirmeyi deneyin. Ne gördünüz? Daha mı verimli? Nedenlerini tartışın.

✿ Hava durumunu gözlemleyin, notlar tutup karşılaştırın. Bulutları, güneşi, ayı ve yıldızları izleyin. Güneş gölgesi çizelgesi yapın, kendi güneş saatinizi yapın. Mevsimlere göre gökyüzündeki yıldızların farklı olduğunu göreceksiniz. Bunun sebebini araştırın. Kendi takımyıldızı haritanızı yapın.

AMATÖR BİR DOĞABİLİMCİNİN VE KÜÇÜK BİR KAŞIFIN İŞİNE YARAYACAK ARAÇ GEREÇLER

- Not defteri, ince lastik, fotoğraf makinesi, dürbün, sırt çantası, şapka, küçük saklama kapları
- El feneri, ayna, düdük
- Büyüteç, cetvel, pusula
- Cımbız, bant, kalem, renkli boya kalemleri

SEMRA AYDIN

OCAK

✿ Her yeni yılda allı pullu süslerdik kartpostalları. Posta pulunu özenle yapıştırır, heyecanla cevabının gelmesini beklerdik.

Bir İyilik: Soğuktan Koru

Ocak ayına “Zemheri” der büyükler. Soğuk ve uğultu kelimeleri birleşince dondurucu soğuk kış günlerini anlatan bu kelime oluşuvermiş. Soğuktan kızaran burunlar, balkona asılan çamaşırlardan gelen kıtırtı ve çıtırtılarla anımsarız zemheri soğuklarını. Bu soğuk kimi hayvanlar için hayati tehlike taşırken, kimileri için o kadar da önemli değildir hatta bazıları bütün kışı uyuyarak geçirir. Böyle günlerde bahçenizde ya da çevrenizde hareketsiz bir kirpiyle karşılaşsanız ona dokunmayın. Mümkün olduğu kadar uykusunda onu rahatsız etmemeye çalışarak etrafını çalı çırpı, dal parçaları, kalın bir karton ve yapraklarla örtün. Şiddetli rüzgârdan yuvası dağılmış ve korumasız kalmış olabilir. Yardım etmeye çalışırken eldiven takmaya gayret edin.

Çok kısa süre önce, 21 Aralık'ta en uzun geceyi yaşadık. Kuzeyde porsuklar kar altında yiyecek aramaya çalışırken, köstebekler donmuş toprağı kazımaya çalışır. Böceklerle beslenen kuşlar yiyecek ararken, yarasalar ve kirpiler neredeyse cansız gibi durur. Kış uykusundayken kalp ritimlerini düşürürler. O kadar derin uyurlar ki canlı olduklarını anlamak neredeyse imkânsızdır. Amaçları, en az enerjiyle kışı bitirebilmektir. Uyandıklarında besin bulmaya yetecek kadar enerjileri kalmalıdır. Kirpiler uykudayken sıcaktılar, ama yarasaların teni buz gibidir. Yarasalar demişken... Bu hayvanlar, karanlıkta bile yönlerini hiç şaşırmadan bulmakla ünlüdürler. Bunu insanların duyamadığı frekansta bir ses yayarak, bu seslerin etraftaki nesnelere çarpıp kulaklarına geri gelmesiyle yaparlar. **“Ne var bunda, ben de yaparım.”** diyorsanız, haydi o hâlde oyun oynayalım.

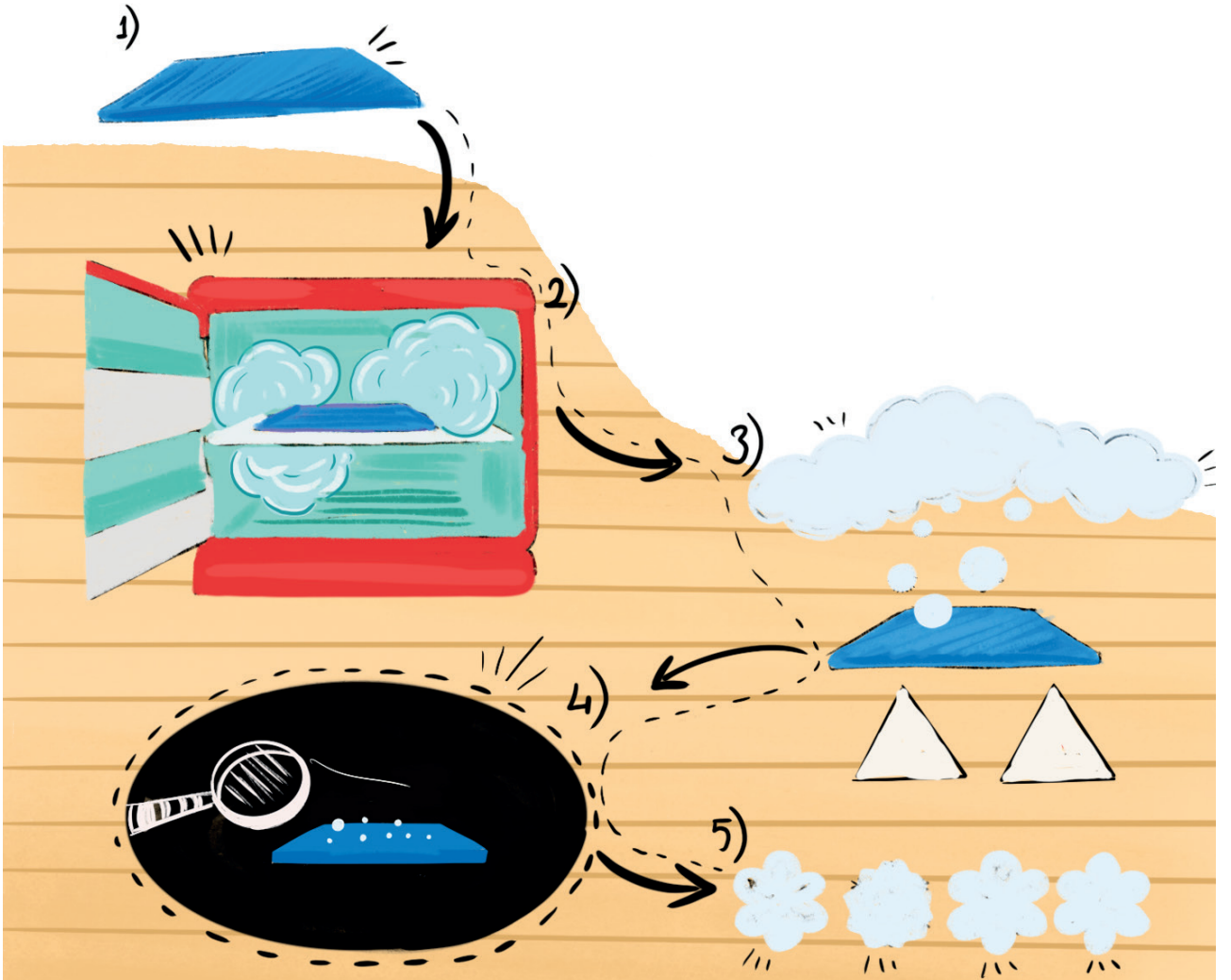
Bir Oyun: Sesime Gel

A ilece bir araya toplanın. Aranızdan birini, gözlerini bağlayıp odanın bir köşesine alın. Diğer üyeler sesler çıkararak gözleri bağlı olan kişiyi yönlendirsin. Kelime çiftleri kullanabilirsiniz. Örneğin, gözleri bağlı kişi “buz” diyorsa, odadakilerden biri “dolap” diyerek kendisini bulması için yol gösterebilir. Konuşmak yerine çığlık atmayı da deneyebilirsiniz. Odada sürekli yer değiştirmek, oyunu daha eğlenceli hâle getirecektir

Bir Fikir: Kar Tanesinin İkizi

Büyük ve koyu renkli bir mukavvayı buzlukta bir süre bekletin. Buzluktan çıkardıktan hemen sonra düz bir zemine koyup, üzerine karın yağmasını bekleyin. Kar yağmurla karışık yağıyorsa ya da hava rüzgârlıysa, bunu yapmanız mümkün olmayacaktır. Kar taneleri erimeden kâğıdı karanlık bir ortama alıp, üzerine ışık tutarak inceleyin. Kar tanelerinin şeklini, düşüş hızını, hangi kar tanelerinin benzer ve farklı olduğunu gözlemleyin. Ne gördünüz?

Bir Gözlem: Ayak İzi Dedektifi

Evsiz hayvanlar, en çok da bu soğuk günlerde yiyecek, barınak ve su ararlar. Onları bulup koruyabilmek, bazen sanıldığı kadar kolay olmayabiliyor. O zaman takın gözlükleri, büyüteçleri alıp yollara düşün.

Bir kedinin ayak yapısıyla köpeğinki; tavşanın, ayının ya da kurdun ayak izi çok farklıdır. Akarsu kenarı, göl ya da deniz kıyısı gibi ıslak zeminlerde, yağmurdan hemen sonra ya da karla kaplı yüzeyde bunu görebilmek daha kolaydır. Kedi ve köpek patisinde dört parmak vardır. Ancak köpek, tilki gibi hayvanların pençe izleri de görülür. Fare gibi kemirgenlerin ise ön ayaklarında dört, arka ayaklarında beş parmak vardır. Zıplayan hayvanların arka ayakları öndeyken, koşanların ayakları ise yan yanadır.

Bir Oyun: Örümcek Ağı

Bu oyunu sokakta, bahçede ya da biraz geniş olan karla kaplı her yerde oynayabilirsiniz. İki kişiyle de, kalabalık bir grupla da... Bu oyuna "Örümcek Ağı" deniliyor ama "Kuyu", "Kepçe", "Kazan" diyenler de var. Zemine, bir değnek yardımıyla ağızını kocaman açmış bir örümcek yüzü çizin. Önemli olan, ağız kısmındaki karı kazıp orada kocaman bir çukur oluşturmak. İşi zorlaştırmak isterseniz çukurun çapını dar tutabilirsiniz. Çukura uzak bir noktayı atış çizgisi olarak belirleyin, topu alıp sırayla atış yapmak için bekleyin. Biliyoruz ki top, çocuklar için en yalın, ancak her türlü kullanıma açık oyuncaklardan biridir. Atışı yapan kişi atışından sonra sıranın sonuna geçsin, atamayan kişiler ise topu isabet ettirene kadar denesin. Bakalım, kaç atışta isabet ettirebiliyorsunuz?

Karla kurulan iletişim, çocuklar için başlı başına bir oyun ve öğrenme ortamıdır. Birakalım kirlensinler, üşüsünler ama eğlensinler.

Eve geldiklerinde sıcacık sarılmak, onlar için en iyi ısıtma yöntemi olacaktır.

